

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Fecr Yayınları: 248

HAYREDDİN ER-REMLÎ'NİN FETVALARI
-el-Fetâva'l-Hayriyye'nin Biçim ve İçerik İncelemesi-

Said Nuri AKGÜNDÜZ

© FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.
(Sertifika no: 13178)

Mizanpaj & Kapak
FCR

Baskı & Cilt
SAGE Yayıncılık Rek. Mat. San. Tic. Ltd. Şti.
Kazım Karabekir Caddesi Kültür Çarşısı No: 7 / 101-102
İskitler – Ankara Tel: 0 312. 341 00 02
(Sertifika no: 14721)

1. Baskı: Ekim 2017

ISBN: 978-605-9652-44-5

FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.
Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 Ulus-Altındağ/ANKARA
Tel: (0312) 310 08 60 (pbx) - Fax: (0312) 311 47 89
Web: www.fcr.com.tr • e-mail: fcr@fcr.com.tr

HAYREDDİN ER-REMLÎ'NİN FETVALARI

-EL-FETÂVA'L-HAYRİYYE'NİN BİÇİM VE İÇERİK İNCELEMESİ-

Said Nuri AKGÜNDÜZ

Ankara 2017

Said Nuri AKGÜNDÜZ

19.04.1980'de Şanlıurfa-Viranşehir'de doğdu.

1997'de İstanbul İmam-Hatip Lisesi'nden, 2002'de Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nden mezun oldu.

Yüksek lisansını (2004) ve doktorasını (2010) Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İslam Hukuku bilim dalında tamamladı.

Diyanet İşleri Başkanlığı'nda imam-hatip ve eğitim merkezi öğretmeni (2003-2012) olarak vazife yaptı.

2012 yılından beri Abant İzzet Baysal Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ -----	9
KISALTMALAR -----	11
GİRİŞ -----	13
I. ARAŞTIRMANIN AMACI, KAYNAKLARI VE İLGİLİ LİTERATÜR -----	13
1. Amaç-----	13
2. Kaynaklar-----	14
3. Literatür-----	15
II. HAYREDDİN ER-REMLÎ'NİN HAYATI VE ESERLERİ 20	
1. Ailesi ve Eğitim Hayatı-----	20
2. Remle'ye Dönüşü ve Buradaki İlmî Faaliyetleri-----	24
3. Kişiliği-----	26
4. Eserleri-----	29
BİRİNCİ BÖLÜM	
<i>EL-FETÂVA'L-HAYRİYYE</i>'NİN GENEL ÖZELLİKLERİ	
-----	33
I. DERLENİŞİ VE GÜNÜMÜZE GELİŞİ -----	33
II. BÖLÜMLERİ -----	38
III. DİL VE ÜSLUP -----	41
1. Dil-----	41
2. Manzum Fetvalar ve Şiirler-----	42
3. İrşat Üslubu ve Kıssalar-----	44
IV. SORU VE CEVAP -----	47
1. Soru-----	47
2. Cevap-----	54

İKİNCİ BÖLÜM

EL-FETÂVA'L-HAYRİYYE'NİN KAYNAKLARI VE

USULÜ-----59

I. KAYNAKLAR -----59

1. Kur'an-ı Kerim ve Tefsir Kaynakları-----61

2. Sünnet ve Hadis Kitapları -----66

3. Fıkıh-----70

3.1. Kişiler -----70

3.2. Kitaplar -----73

3.2.1. *Hanefî Fıkhına Ait Kaynaklar*-----75

3.2.2. *Diğer Fıkıh Mezheplerine Ait Kaynaklar*----78

3.2.3. *Fıkıh Kitaplarının Kaynak Olarak*

Kullanılışına Dair Bazı Gözlemler-----79

4. Dil İlimleri-----81

II. USUL -----82

2. Fıkıh Usulü ve İctihad -----82

3. Fetva Usulü ve Tercihler -----84

4. Diğer Mezhepler -----92

5. Örf-----95

6. Küllî Kaideler -----97

7. Fetvada Bazı İlkeler -----98

8. “*Ekûlü*”ler ----- 101

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

EL-FETÂVA'L- HAYRİYYE'NİN MUHTEVASININ

İNCELENMESİ ----- 103

I. REMLÎ'NİN FETÂVÂ'SINDA ÇEŞİTLİ TOPLUM

KESİMLERİ----- 103

1. Ümera (İdareciler)----- 103

2. Ulema (Hâkimler, Müftiler ve Vaizler)----- 108

3. Sûfiler----- 113

4. Bedeviler ----- 116

5. Gayri Müslimler----- 118

II. FETÂVÂ'DA ÇEŞİTLİ KONULAR----- 120

1. Kavram ve Terim İzahları----- 120

2. İbadetler-----	121
3. Aile Hukuku-----	122
4. Ceza Hukuku-----	127
5. Muamelat-----	129
5.1. Vesikaların Delil Değeri-----	129
5.2. Mezhep Farklılıkları ve Kadılar-----	130
6. Bid'atler-----	134
7. Fıkıh dışı konular-----	135
SONUÇ -----	139
EKLER -----	143
EK 1: <i>el-Fetâva 'l-Hayriyye</i> 'deki Kitaplar, Bâblar ve Fasılları, Sayfa ve Mesele Sayılarını Gösteren Cetvel-----	143
EK 2: <i>el-Fetâva 'l-Hayriyye</i> 'de En Sık Atıf Yapılan Müellif ve Eserler-----	147
KAYNAKLAR -----	151
DİZİN -----	158

ÖN SÖZ

Osmanlı Devleti'nde fıkıh ve fetva araştırmalarında merkezin, yani İstanbul ve çevresinin araştırmacıların odaklandığı nokta olduğu görölmektedir. Bu odaklanmanın haklı sebepleri olmakla beraber, çok büyük bir coğrafyaya yayılmış bulunan Osmanlı Devleti'nin her yönüyle incelenip değerlendirilebilmesi için taşradaki gelişmelerin de takip edilmesi gereklidir. Biz de bu çalışmamızda, XVII. yüzyılda Filistin'in Remle şehrinde yaşamış bir Hanefî fakihî olan Hayreddin er-Remlî'nin meşhur fetva eseri *el-Fetâva'l-Hayriyye*'de yer alan fetvaları şekil ve muhteva açısından incelemeye gayret edeceğiz.

Çalışmamız bir giriş ve üç ana bölümden oluşmaktadır. Girişte, bu araştırmanın amacı ve kaynaklarından bahsedilmiş, şimdîye kadar Hayreddin er-Remlî ve fetvalarını inceleyen literatür tanıtılmış, bunların kısa bir değerlendirmesi yapılmıştır. Ayrıca girişte, müellifimizin hayat hikâyesi ve eserleri hakkında bilgi verilmiştir. Birinci bölüm *el-Fetâva'l-Hayriyye*'nin genel özelliklerini mercek altına almakta olup, burada bu eserin derlenişi ve günümüze gelişi, bölümleri, dili ve üslubu, yani biçim

özellikleri değerlendirilmiştir. İkinci bölümde ise, Remlî'nin kaynakları ve usulüne dair tespitler yapılmış, fetvalarında nasıl bir yöntem takip ettiğine dair bulgular derlenmeye çalışılmıştır. Üçüncü bölüm ise eserin muhtevasının incelenmesine ayrılmış olup, fetvalarda çeşitli toplum kesimlerinin nasıl görüldüğü irdelenmiş, fikhın bazı konularından örnek fetvalar ve meseleler ele alınarak Remlî'nin ve eserin içeriğine dair okuyucuya bir fikir verilmek istenmiştir.

Kitabın sonuna ilave ettiğimiz eklerle, kitabın içeriği ve kullandığı kaynaklara dair somut veriler de aktarmayı amaçlamış bulunuyoruz.

Remlî'nin bu fetva kitabı üzerinde çalışmaya devam ederken, 24-25 Aralık 2016 tarihlerinde İstanbul Araştırma ve Eğitim Vakfı (İSAR) tarafından tertip edilen Osmanlı'da İlm-i Fıkıh: Âlimler, Eserler ve Meseleler Sempozyumu'na "Osmanlı'ya Kenardan Bir Bakış: Filistinli Müftü Hayreddin er-Remlî'nin *Fetâvâ*'sında Devlet ve Toplum" başlıklı bir tebliğle katılarak bu kitabın girişinde ve üçüncü bölümün bir kısmında yer alan bilgileri paylaşma fırsatı bulduğumu da belirtmeliyim. Bu fırsatı yakalamama vesile olan kıymetli dostum Doç. Dr. Necmettin Kızılkaya başta olmak üzere sempozyum tertip heyetine teşekkür etmek istiyorum. Ayrıca, bu kitap konusu ile ilgili fikir alışverişinde bulunduğum hocalarıma ve arkadaşlarıma da minnet ve şükran borçlu olduğumu ifade etmeliyim.

Gayret bizden, tevfik ve inayet Yüce Allah'tandır.

Dr. Said Nuri AKGÜNDÜZ

Bolu, Ağustos 2017